

NACIONALINĖ MOKYKLŲ VERTINIMO AGENTŪRA

MOKSLAS • EKONOMIKA • SANGLAUDA

EUROPOS SAJUNGA
EUROPOS SOCIJALINIS FONDAS

Kuriame Lietuvos ateitį

PAMOKOS KOKYBĖ IR MOKYTOJO PROFESIONALUMAS

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra

Vilnius

2012 10 18

Apie autorių

Prof. dr. Andreasas Helmke (Andreas Helmke) studijavo teisę ir psichologiją. 1977–1982 m. dirbo Helmuto Fendo (Helmut Fend) vadovaujamuose švietimo tyrimų projektuose Konstanco (Konstanz) universitete, kuriame įgijo mokslų daktaro laipsnį. 1982–1992 m. dirbo kartu su Francu Emanueliu Vainertu (Franz Emanuel Weinert) ir vadovavo projektams Makso Planko (Max-Planck) pedagoginės psichologijos institute Miunchene. 1991 m. apgynė habilitacinį darbą Liudviko Maksimiliano (Ludwig-Maximilians) universitete Miunchene. Nuo 1993 m. Koblenco Landau (Koblenz-Landau) universiteto profesorius (mokslinių interesų sritys – raidos ir pedagoginė psichologija). Vietnamo švietimo ministerijos konsultantas, Vokietijos bei Šveicarijos švietimo ministerijų ir kokybės agentūrų patarėjas.

Apie knygą

- **Kokia yra gera pamoka? Kaip apibūdinamas sėkmingai dirbantis mokytojas?**
- **Kaip galima nustatyti ir įvertinti pamokos kokybę?**
- **Kaip galima pagerinti pamokos kokybę?**

Žvilgsnis į istoriją

- Tautinės mokyklos koncepcija, 1989 m.
- Lietuvos švietimo koncepcija, 1992 m.
- ALF programa „Švietimas Lietuvos ateičiai“.
- Bendrosios programos, 1996 m., 2002-2003 m., 2008-2011 m.
- Vidaus audito metodika, 1999-2002 m.
- Valstybinė švietimo strategija, 2003 m.
- Išorinis vertinimas, 2007 m.
- Lietuva 2030.

**„Pamokoje dominuoja mokytojas“ –
dažnas įrašas išorės vertintojų
protokoluose.**

Pakalbink kaimyną

- Užbaikite šį sakinį:
„Gera pamoka – tai ...“

Gera pamoka – tai

- Mokiniai ir mokytojas patenkinti pamoka.
- Tiek mokytojas, tiek ir mokiniai gali tenkinti prigimtinius socialinius poreikius, ... Tenkinti iniciatyvumą.
- Mokinys patiria sėkmę.
- Kai mokinys žino ką, kaip darys.
- Kai mokinys skatinamas veikti, jis motyvuojamas.
- Kai mokinys ir mokytojas nepastebi kad buvo tik 45 min.
- Kuri atitinka visuomenės kontekstą, mokinių lūkesčius, tvarkaraštį.
- Kai pasiekiamas pamokos uždavinys, o visi mokiniai pasiekia savo individualią pažangą.
- Ką išsineša savo gyvenimui, kas toliau bus, kaip pritaikys savo gyvenime, kas pamatuos kiek jis kūrybiškas – turi suvokti poreikį gyvenimui.
- Po pamokos mokiniai ir mokytojai išsiskiria laukdami kito susitikimo.
- Orientavimasis ne tik į kompetencijas, bet ir į asmenybę bei savijautą.

Gera pamoka

- **Kokiam tikslui gera pamoka?**
- **Kam gera pamoka?**
- **Kokioms pradinėms sąlygoms pamoka yra gerai pritaikyta?**
- **Kieno požiūriu vertinant, tai yra gera pamoka?**
- **Kokiam laikotarpiui gera pamoka?**

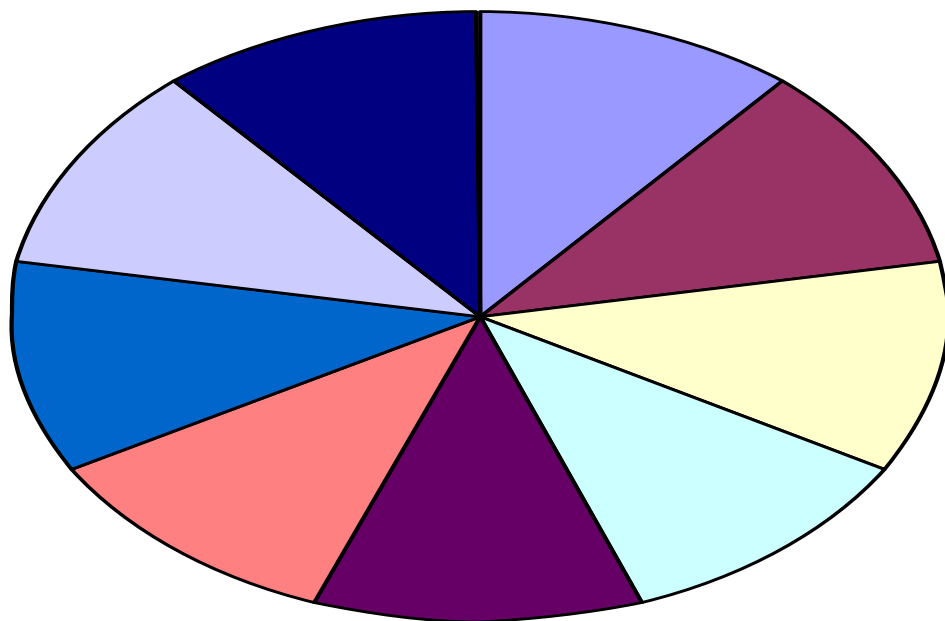

Geros pamokos „dalininkai“

- Mokytojas,
- Mokinys,
- Draugai,
- Tėvai,
- Mokyklos vadovybė,
- Švietimo centras,
- Švietimo skyrius,
- Ministerija,
- Universitetai,
- ???

Kaip paskirstytos „akcijos“?

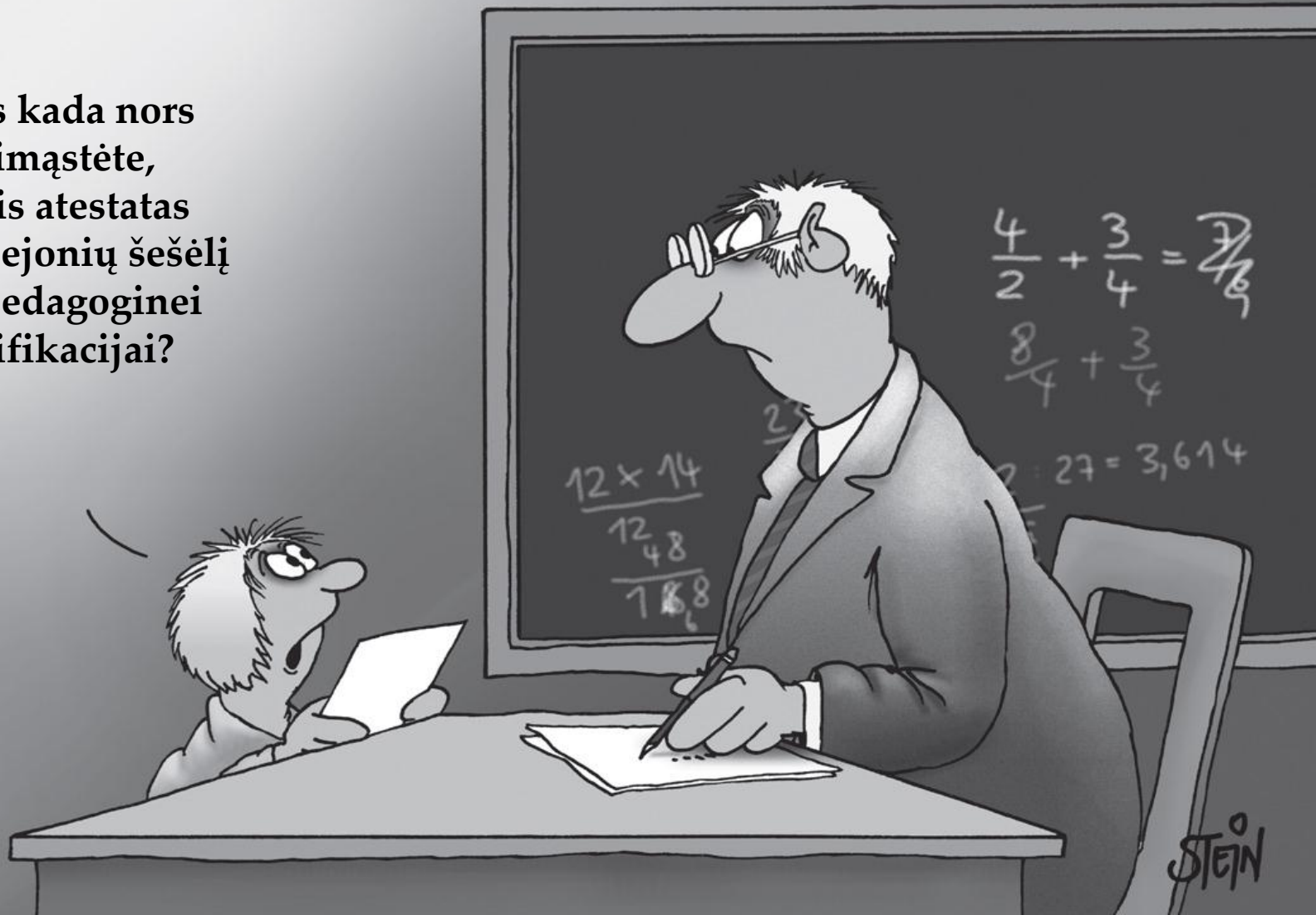

- Mokinys
- Mokytojas
- Mokyklos vadovybė
- Tėvai
- Švietimo skyrius
- Švietimo centras
- Draugai
- Kiti
- Ministerija

Pamoka kaip bendras rezultatas

Ar Jūs kada nors
susimąstėte,
kad šis atestatas
meta abejonių šešėlį
Jūsų pedagoginei
kvalifikacijai?

Pamokos kiekybė

- **Nominalus pamokos laikas – dalyko mokymo plane tam tikrai klasei numatytų pamokos valandų skaičius per mokslo metus.**
- **Faktinis pamokos laikas – iš tikrųjų vestų pamokų skaičius per mokslo metus.**
- **Naudingas nurodymų laikas – faktinio pamokos laiko dalis pamokoje, per kurį aptariama su mokymo tikslais susijusi medžiaga.**
- **Mokinio dalyvavimas pamokoje – mokinio buvimas pamokoje yra būtina, tačiau jokia būdu nepakankama mokymosi sąlyga.**
- **Aktyvus mokymosi laikas – mokinio dėmesingumo trukmė pamokoje.**

Pamokos kokybės požymiai

Išorinio vertinimo pamokos požymiai	„Žinynas pradedantiems mokytojams“ 1909 m.
Planavimas ir organizavimas	„Niekada neik į pamoką nepasiruošęs!“
Mokymas	„Galvok apie tai, kaip naują medžiagą, kurią nori pateikti, susieti su tuo, ką mokiniai jau žino.“
Mokymasis	„... pamokoje turi rodyti ne savo puikią iškalbą, bet „atrišti liežuvius“ mokiniams.“, „pamokoje bent kartą turi būti paklaustas arba kitaip dalyvauti kiekvienas mokinyš.“
Pagalba mokiniui	„... Išmok tinkamai paklausti...“, „...nenutrauk mokinio...“, „... Primink sau, kad esi čia dėl mokinių, o ne jie dėl tavęs.“
Vertinimas pamokoje	
Santykiai	„Neturėk numylėtinių ar nemėgstamųjų!“, „sudomink mokinius, ir pamokoje nereikės jokių ypatingų drausmės priemonių.“
Aplinka	„...pagrįsk savo žodžius žemėlapiais, paveikslėliais, modeliais ir pan.“, „lik laisvas sprendamas, kaip panaudoti šią medžiagą, kad nagrinėjant temą galėtum visai nesinaudoti vadovėliu.“
Pasiekimai	

Pamokos kokybės požymiai

Išorinio vertinimo pamokos požymiai	Geros pamokos požymių sritys (pagal A.Helmke)
Planavimas ir organizavimas	Vadovavimas klasei
Mokymas	Aiškumas ir struktūruotumas
Mokymasis	Suvienodinimas ir užtikrinimas
Pagalba mokiniui	Skatinimas veikti
Vertinimas pamokoje	Motyvacija
Santykiai	Mokymąsi skatinanti aplinka
Aplinka	Orientavimasis į mokinius
Pasiekimai	Orientavimasis į kompetencijas
	Mokinių įvairovės paisymas
	Pasiūlos įvairovė

Vadovavimas klase

(drausmės stoka skundžiamasi nuo mokyklų atsiradimo)

- **Vadovavimas klasei – pagrindinis pamokos kokybės požymis.**
- **Tarptautiniai tyrimai rodo, kad joks kitas požymis nėra taip vienareikšmiškai susijęs su mokyklų klasių pasiekimų lygmeniu ir jų pažanga kaip vadovavimas klasei.**
- **Vadovavimo klasei problemos yra vienos iš pagrindinių pervargimo priežasčių.**
- **Taisyklės, įprasto bendravimo būdai, ritualai.**
- **Vadovavimas klasei kaip iš anksto suplanuota veikla.**
- **Netinkamas elgesys: svarbiausia ne „atkeršyti“, o atitaisyti klaidą.**

Aiškumas ir struktūruotumas

- Pateikiama informacija turi būti ne tik teisinga, bet ir struktūruota aiškiai ir suprantamai, kad skatintų mokinio mokymosi procesą.
- Paini ir neaiškios struktūros pamoka yra didelė mokymosi kliūtis silpnesniems mokiniams. Kuo prastesnės mokinių pirminės žinios, tuo didesnė geros struktūros svarba.
- Sėkmingai dirbančio mokytojo kokybės požymiai - vadovavimas klasei yra veiksmingas, o pamoka – aiški ir struktūruota.

Aktyvinimas

- **Mokymo(-si) mokykloje ir pamokoje tikslas – išmokyti mokinius savarankiškai mokytis (mokytis vienam, ne tik pačiam pasirinkti mokymąsi, bet ir jį keisti arba pakreipti norima linkme).**
- **Metodų klausimas.**
- **Instrukcija ar konstrukcija?**
- **Individualiai ar grupėje?**

Motyvacijos skatinimas

- Išorinė ir vidinė mokymosi motyvacija.
- „Prarandame jaunus žmones, nes nesidomime jų reikalais, prievarta siūlome tuos dalykus, kurie jiems šiuo metu neturi jokios reikšmės. „Vėliau jums to reikės“ – mūsų atsakymas“.
- Mokytojo lūkesčių įtaka motyvacijai.
- Mokytojas kaip pavyzdys.

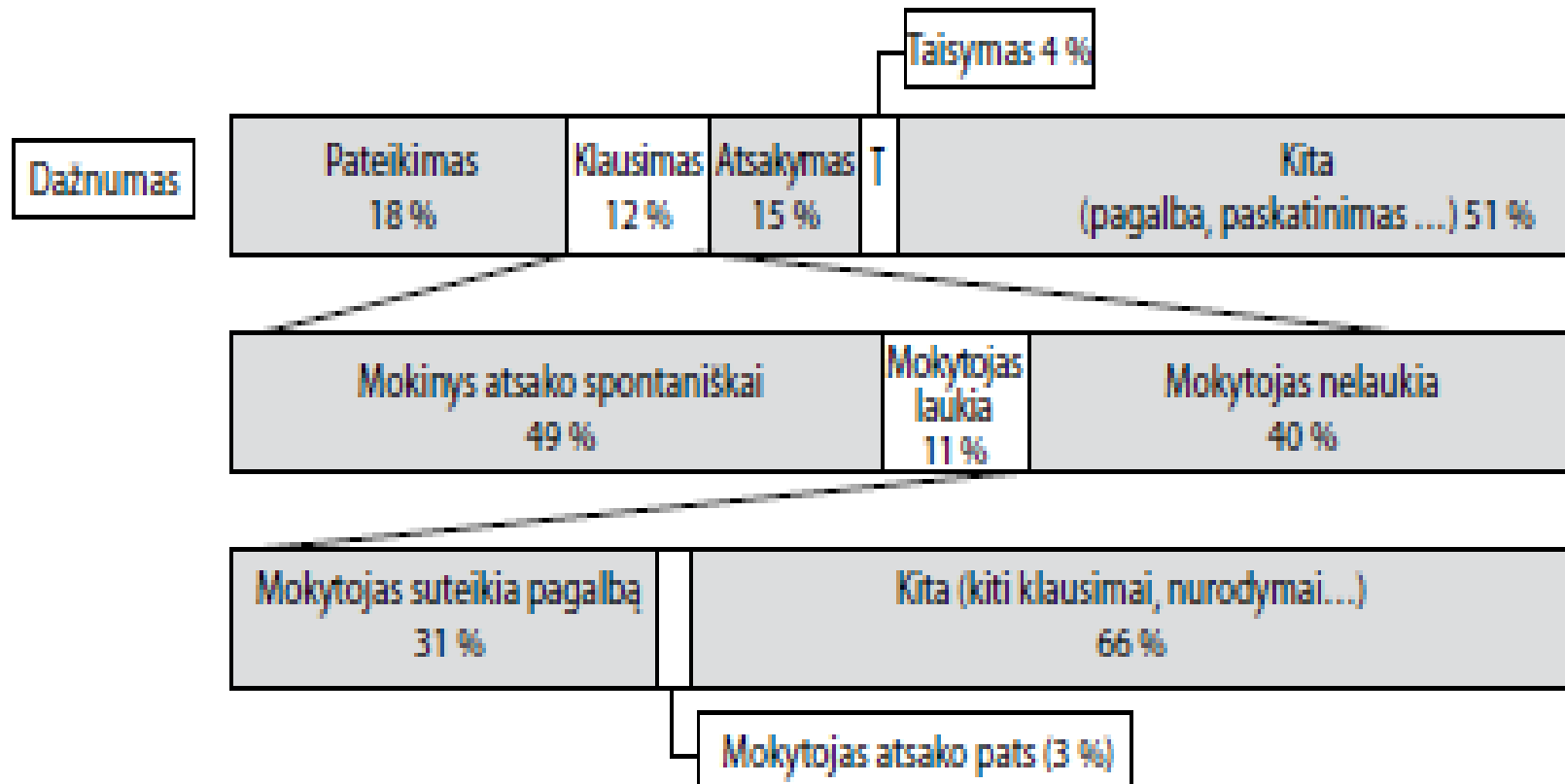

Mokymąsi skatinantis klimatas

- **Svarbūs aspektai:
elgesys suklydus,
neįtempti santykiai,
baimės mažinimas,
reikiamas laukimo laikas.**

Laukimo laikas uždavus klausimą

Orientavimasis į mokinius

- Mokytojas suvokiamas kaip galintis padėti asmuo - rūpestingas, teisingas, sąžiningas, besidomintis mokinių pasiekimais ir pažanga.
- Grįžtamasis ryšis, gaunamas iš mokinių.
- Mokinių dalyvavimas pamokoje:
bendras sprendimų pamokos klausimais priėmimas,
jos organizavimas,
aktyvus dalyvavimas pamokoje.

Mokinių dalyvavimas planuojant ir organizuojant pamoką

☐ Porą kartų per savaitę ☐ Porą kartų per mėnesį ☐ Porą kartų per metus ☐ Niekada

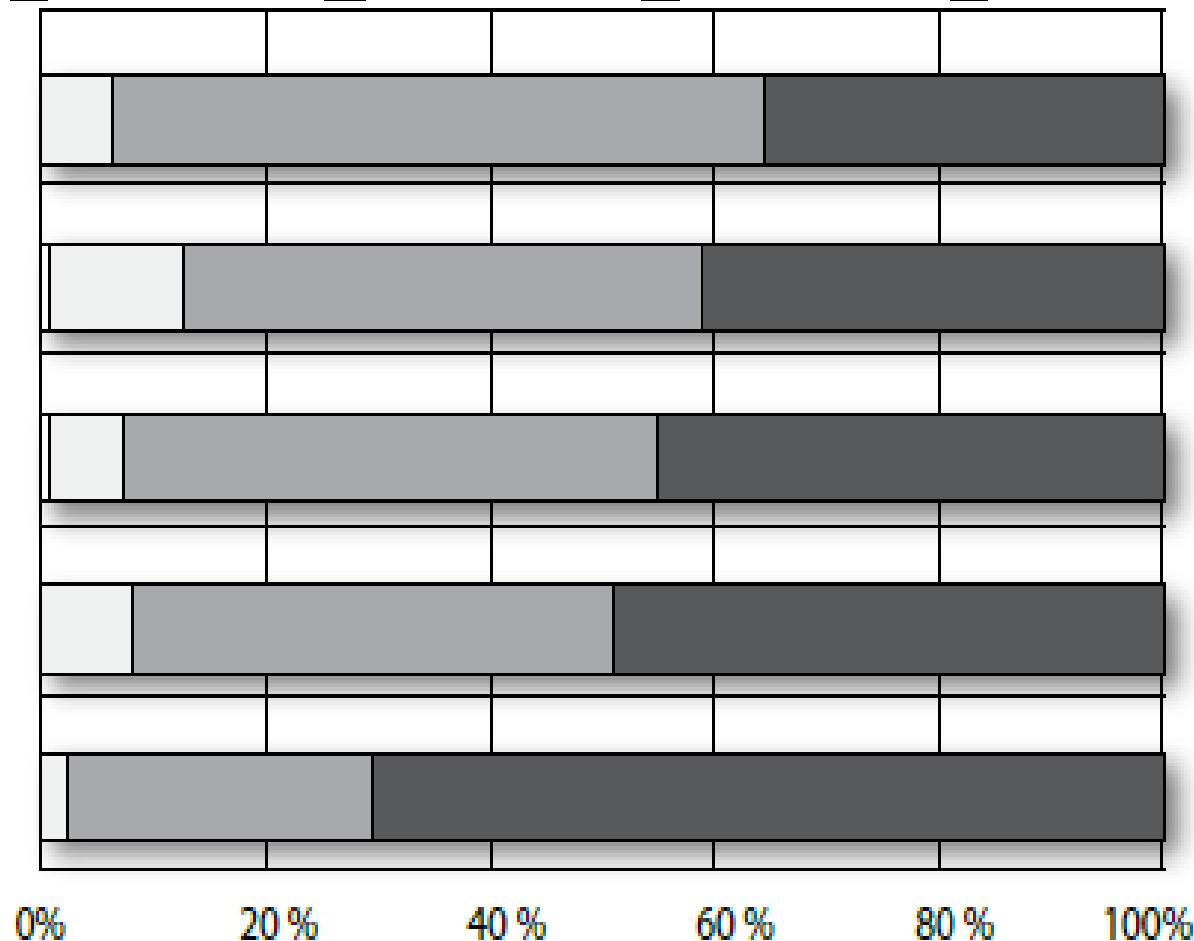
Mokymosi turinio pasirinkimas

Namų užduočių pasirinkimas

Darbo užduočių pasirinkimas
pamokoje

Mokymosi turinio eiliškumas

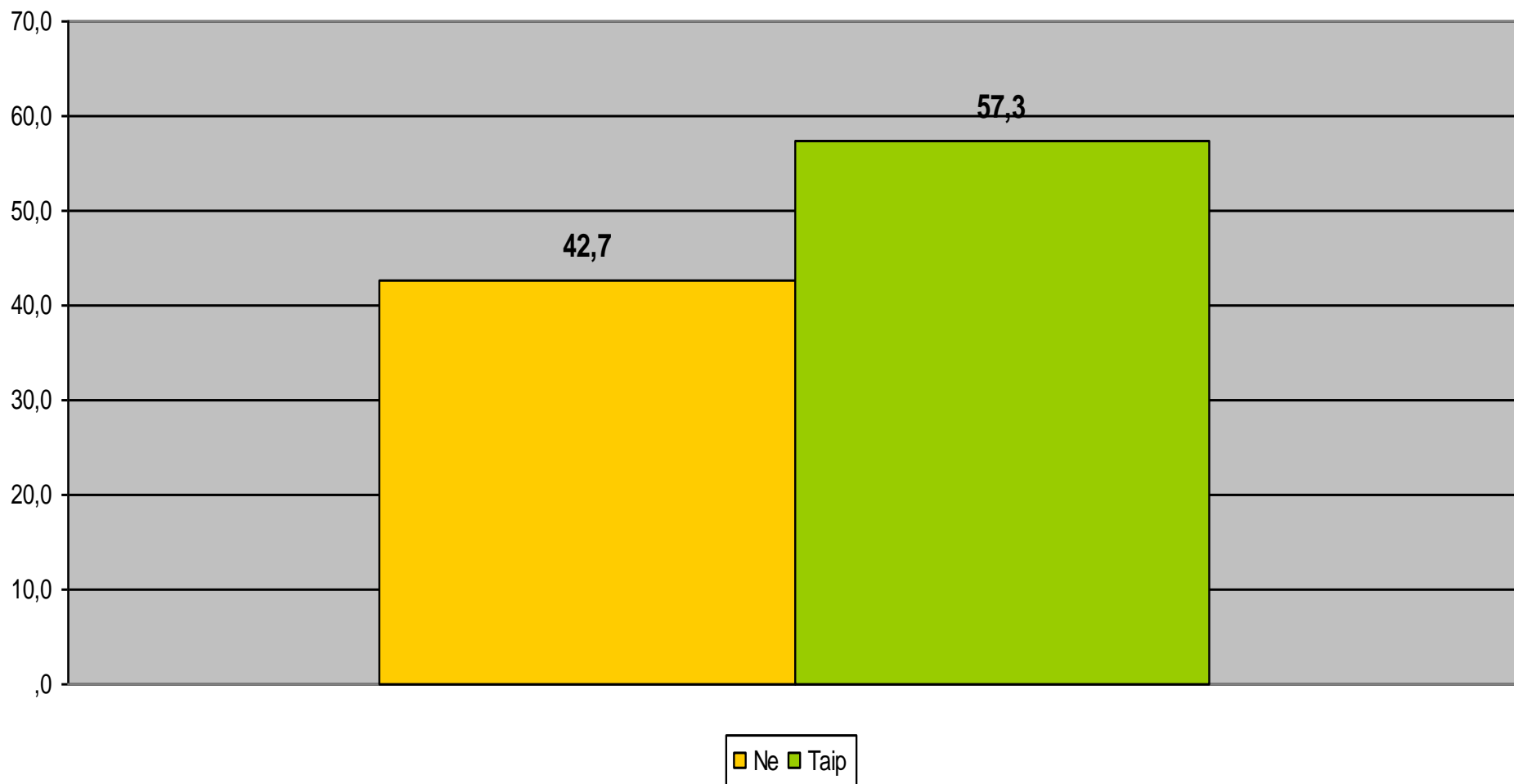
Mokinių sukurtos užduotys

Mokinių dalyvavimas pamokoje (Lietuva)

Kas ir kaip vyksta pamokose, sprendžia vien tik mokytojai (proc.)

Orientavimasis į kompetencijas

- Reikalingos kitos taisyklės: mokymo programa, metiniai planai ir pamokos formuojamos tikslingai, atsižvelgiant į mokymosi proceso pabaigą.
- Mokinių pasiekimų matavimas mokykloje ir pasiekimų vertinimo metodai.
- Mokinio vaidmuo pasiekimų vertinime: mokinio ir profesionalo vertinimų nesutapimas.

Mokinių įvairovės paisymas

(įvairovė – puiki proga)

- „Gebėjimo dirbti su skirtingais vaikais gerinimas, matyt, yra tikrasis šių dienų iššūkis norint modernizuoti sistemą“. (PISA tyrimo išvados, 2002)
- Individualizavimui būtinos sąlygos:
 - nuostatų keitimas,
 - diagnostinė kompetencija,
 - profesinės žinios ir didaktikos ekspertizė,
 - mokomoji ir diagnostinė medžiaga,
 - nemokyklinių veiksnių svarba,
 - individualizavimas ir standartas,
 - ištekliai.
- Skirstymas pagal pasiekimus.

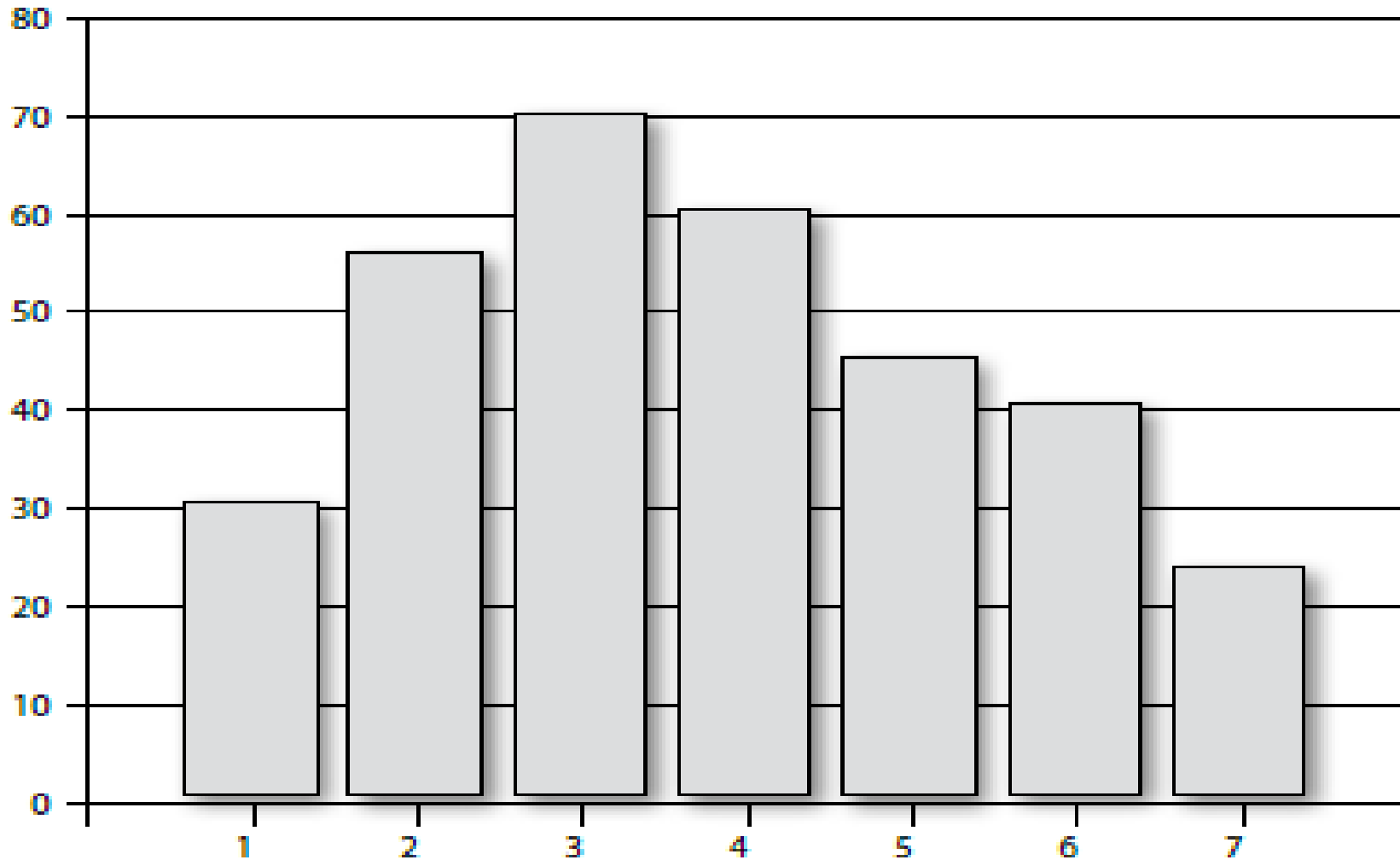

Pasiūlos įvairovė

- „Pamoka, kurioje tik aiškinama ir mokoma, kasdienėje mokyklos veikloje yra taip pat mažai tikėtina, kaip ir pamoka, kurioje nevyksta nieko kito – tik atradimai.“
- Dėl asmeninių mokinių savybių, mokymosi stilių, gebėjimų, motyvacijos, elgesio ir pasiekimų skirtumų vienodo mokymo kultūra yra netinkama ir netgi nesąžininga.
- Nė vienas metodas nėra tinkamas visoms situacijoms.

Metodai pamokoje

Standartai

Mokinys

**Situacija,
konteksta**

Metodas

S

Standartai

Mokinys

**Pamokos
kokybė**

**Situacija,
konteksta**

Metodas

S

Standartai

Mokinys

**Pamokos
kokybė?**

**Situacija,
konteksta**

Metodas

S

Standartai

Mokinys

**Pamokos
kokybė?**

**Situacija,
konteksta**

Metodas

S

Pamokos kokybė ir vertinimas/įsivertinimas

- „... dėl įvairių priežasčių mokytojai nėra geriausi savo pamokos vertintojai.“
- IQES online Lietuva – instrumentai mokyklos veiklai įsivertinti ir kokybei tobulinti.

Pamokos plėtra

(„Visi sakė, kad tai neįmanoma. O atėjo viena(-s), kuri(-s) to nežinojo, ėmė ir padarė.“)

- Pamokos plėtos tikslas – mokinių mokymosi veiksmingumo gerinimas visais lygmenimis. Sąvoką „pamokos plėtra“ reikia suvokti kaip visų pamokos dalyvių, prisidedančių prie mokymo (si) ir mokyklos veiklos sąlygų gerinimo, pastangas.
- Pamokos tobulinimas, atsietas nuo mokyklos tobulinimo, yra beprasmiškas ir neįmanomas.
- Vienišas kovotojas: ar jam pavyks?

PAMOKOS KOKYBĖ IR MOKYTOJO PROFESIONALUMAS: pedagoginė diagnostika

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra

Vilnius

2012-10-18

Profesionalus mokytojas

- Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas
(Žin., 2007, Nr. 12-511)
- Esminės kompetencijos, būtinos mokymui
 - Dalykinės
 - Didaktinės
 - Vadovavimo klasei
 - Diagnostinės

Dalykinė kompetencija

„Nepakanka tik perprasti mokslinius fizikos ar filologijos pagrindus, jeigu gerai neišmanai, kaip juos perteikti jaunesniems arba vyresniems mokiniams taip, kad jie galėtų juos išmokti“

„Stebėtina, tačiau ligi šiol beveik nebuvo atliekama empirinių tyrimų, kurių tiesioginis tyrimo objektas būtų stebimos pamokos kokybė“

Diagnostinė kompetencija

- Viena iš keturių esminių kompetencijų, lemiančių sėkmingą pamoką.
- *„Šių diagnostinių gebėjimų retai mokoma pedagogų rengimo ir mokymo metu bei kvalifikacijos kėlimo kursuose“.*

„Pakalbink kaimyną...“

- Kas yra pamokos diagnostika?
- Kaip mokytojas diagnozuoja savo veiklą?
- Kas diagnozuoja mokytojo veiklą?
- Kiek diagnozės yra patikimos? Kodėl?

Kas yra diagnostika?

- *Diagnostikos* [gr.] – gebantis pažinti.
- Profesionali, sisteminga, moksliskai ir metodiškai pagrįsta veikla.
 - Tikslas – įgyti žinių apie požymių turėtojus [*t.y. apibūdinti, argumentuoti*] arba sugebėti priimti sprendimus dėl tolimesnių priemonių [*t.y. prognozuoti*].

„Kintamasis, pagreitinantis mokymosi sėkmės procesą“

Pedagoginės diagnostikos esmė

- Atsakymo į klausimą – *kokia yra pedagoginė realybė, egzistuojanti **čia ir dabar*** – paieška.
- Diagnozė – tai sprendimas, kurį priima suinteresuotas asmuo.
 - Instrumentai ir prietaisai pateikia tik diagnostinę informaciją.

„Per pamoką diagnostika turėtų būti nukreipta į mokinių elgesio, žinių ir motyvacijos pokyčius bei juos nulemiančias pamokoje taikomas priemones. Tai svarbiausias mokytojui keliamas diagnostinis reikalavimas, kurį suformulavo L.Kronbachas.“

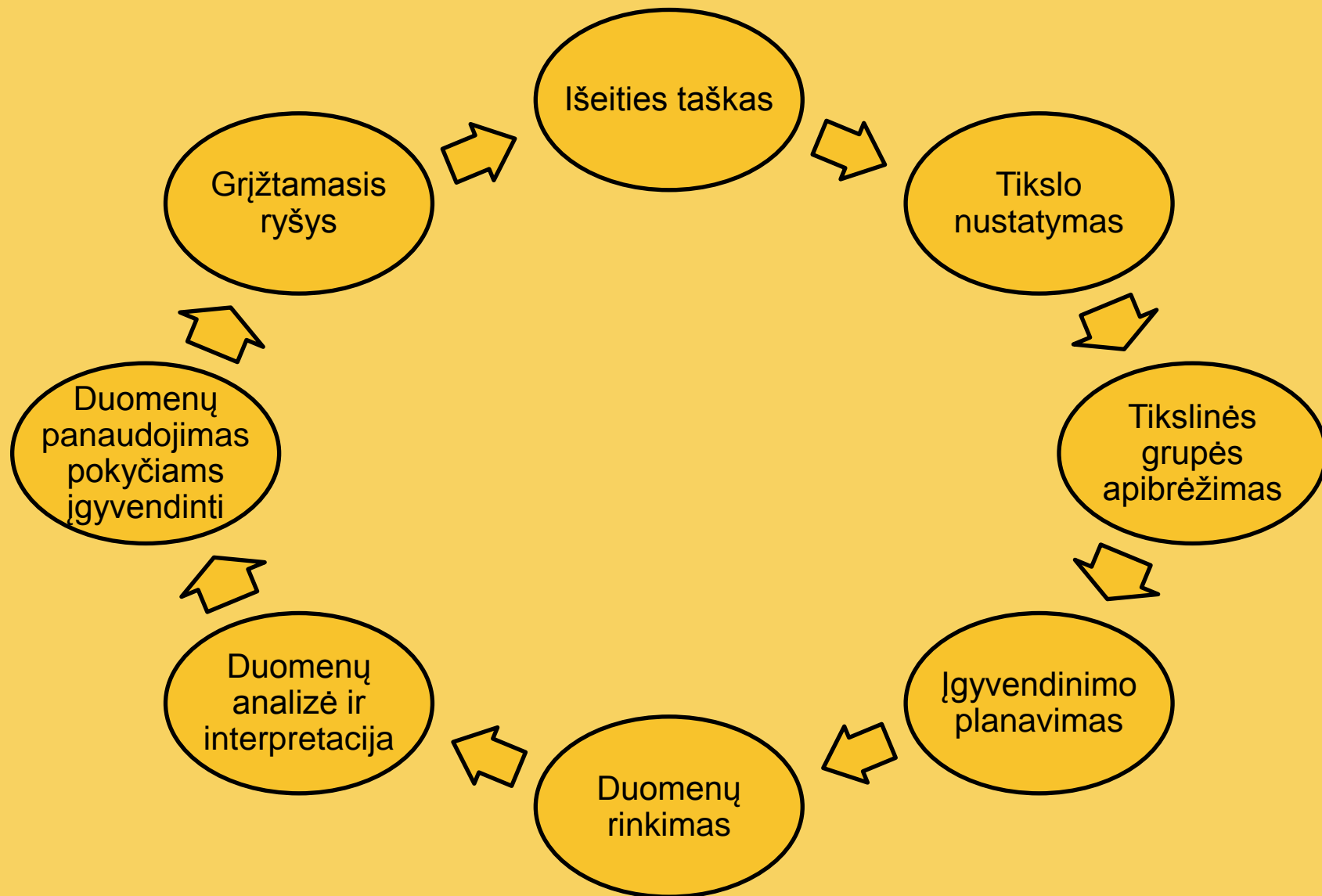
Pedagoginės diagnostikos klaidos

- Vidurio tendencija
- Kraštutinumų tendencija
- Švelnumo efektas
- Atskaitos taško klaida
- Halo efektas
- Loginės klaidos

„Ne visada galioja nuostata „kuo tiksliau, tuo geriau“; kartais saikingi, optimistiški ir gal kiek netikslūs rezultatai pedagoginiu požiūriu yra geriau negu itin tikslus ir nuodugnus vertinimas“

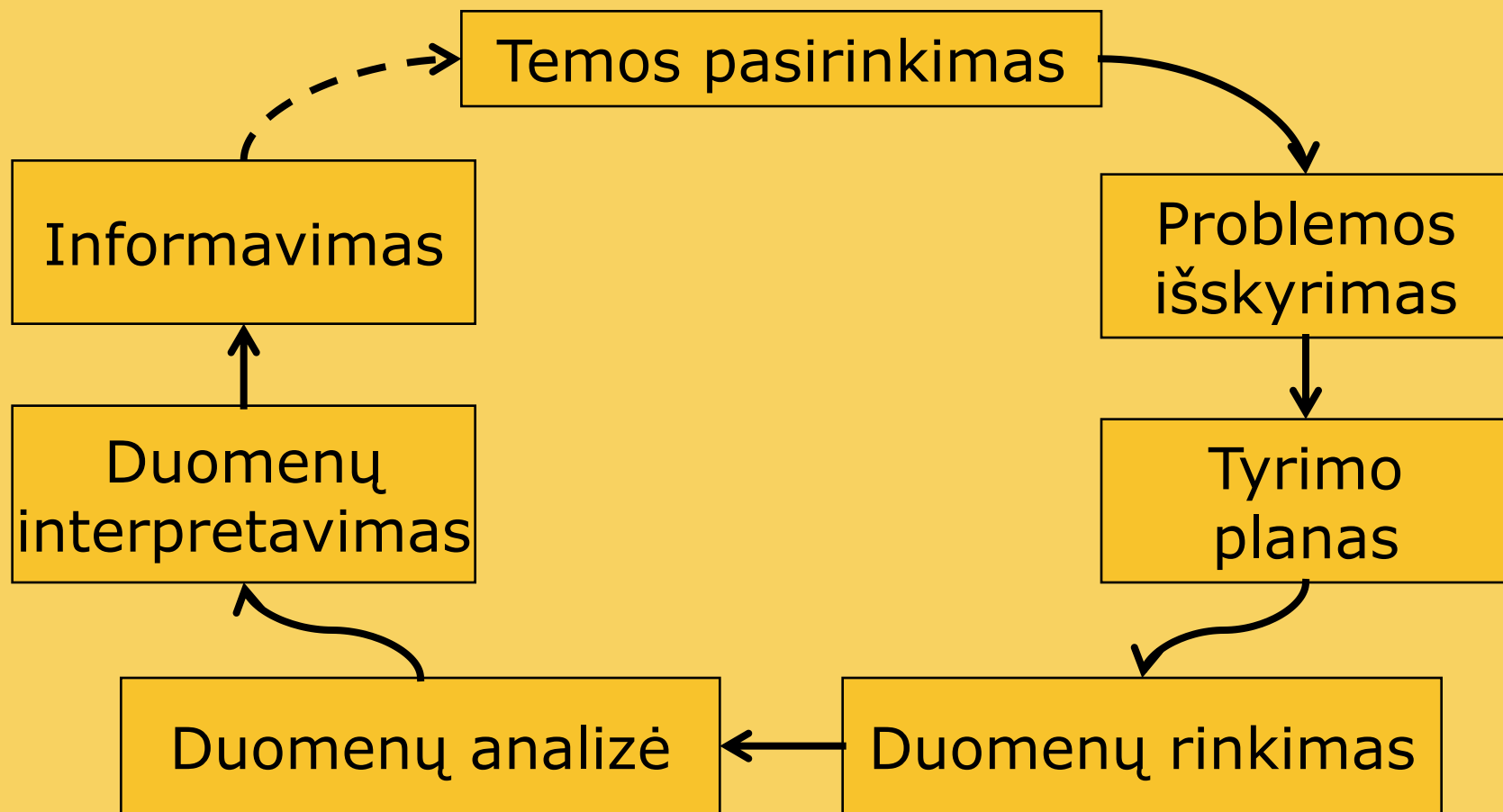

Vertinimo ciklas

Tyrimo ciklas

Vertinimo tikslai

- KAS yra vertinama?
- KOKIU TIKSLU vertinama?
- KAS vertina?
- KADA vertina?
- PAGAL KOKIUS KRITERIJUS vertina?

Pamokos diagnostinis vertinimas

- Nereglamentuotas / aiškiai apibrėžtas.
- Raštiškas / žodinis.
- „Platus“ / „siauras“.
- „Degantis“ / sistemingas.
- Kiekybiškas / kokybiškas.

Pamokos diagnostinio vertinimo technikos

- G.E.Bekerio klausimynas.
- Vankuverio savirefleksijos protokolas.
- P.Egeno ir D.Kaučiako savirefleksija.
užsiimančio praktiko klausimynas.
- G.Kamermajer pamokos dienoraštis.
-

Diagnostikos instrumentai

- Švietimo tyrimų projektai
 - MARKUS, BIJU, DESI, Pitagoro tyrimas, PISA,
- SEIS – įsivertinimas mokyklose.
- IfS – mokyklinis barometras.
- EiS – vertinimas mokyklose.
- IQES
- SEfU – mokiniai kaip pamokos ekspertai.
-

Pedagoginis stebėjimas

Atviras

Tiesioginis

Dalyvaujant

Uždaras

Netiesioginis

Nedalyvaujant

Pamokos stebėjimas

Stebintysis asmuo				M-klos Nr.	Mokymo grupės dydis			Mokančių mokytojų skaičius	Ar tai visos dienos mokyklos klasė?		Ar tai „Gesamtschule“ mokyklos klasė?	
AQS	SAB	Koref.	kt.		<22	22–26	>26		taip	ne	taip	ne

Pastaba. Jeigu mokytojų daugiau nei vienas, susiekite stebėjimą su tuo iš jų, kuris mokymo procese yra svarbesnis.

Pažintis su mokymo ir mokymosi situacija

(vok. *Einblicknahme in die Lehr-Lern-Situation*)

Visos nurodytos kategorijos anketos **priede** nuolat tikslinamos ir apibrėžiamos, remiantis stebimo elgesio pavyzdžiais (įskaitant blogus pavyzdžius ir išimtis).

Tarpdalykiniai mokymo ir mokymosi situacijos aspektai

			Neatitinka	Veikiau neatitinka	Veikiau atitinka	Atitinka	Nevertinama
Vadovavimas klasei	1.	Laikas, skiriamas mokymuisi.					
	2.	Mokytojas turi bendrą supratimą apie mokinių veiklas.					
	3.	Mokinių pasisakymai gerai suprantami.					
	4.	Pamoka vyksta sklandžiai.					
	5.	Mokytaije išmokininkai bendruomenėje nepasit...					

Pamokos stebėjimas

41. Prašome pažymėti kryžiuuku (jeigu reikia, galima ir kelis variantus), kas pamokoje buvo stebima:

Įgyvendintos socialinės formos:	☐	Visos klasės darbas	☐	Grupinis darbas	☐	Darbas poromis	☐	Savarankiškas darbas
Naujų technologijų panaudojimas:	☐	Internetas, el. paštas	☐	Kompiuterinės programos				
Atvirosios pamokos formos Mokymo būdai:	☐	Darbas turint planą	☐	Pakopinis darbas	☐	Projektinis darbas	☐	Kita (laisvas darbas, darbas dirbtuvėse)
42. KAI vyksta pamoka su visa klase, kokia yra mokinių kalbėjimo dalis procentais pamokoje:	☐	25 %	☐	25–50 %	☐	51–75 %	☐	75 %

Kaip fiksuoti duomenis?

- Naudojantis tiksliais indikatoriais, maksimaliai smulkiai klasifikuoti stebimų įvykių elementus.
- Tą patį objektą stebėti įvairiose situacijose.
- Aiškiai skirti ir registruoti stebimų įvykių turinį, išraiškos formas ir jų kiekybines charakteristikas.

Pamokos stebėjimas

Kokybės sritys / teiginiai / rodikliai (MKT – mokytojas, MKN – mokiniai)

Vadovavimas klasei

1.	Laikas, skiriamas mokymuisi.	<ul style="list-style-type: none">+ MKT ir MKN punctualumas,+ medžiaga ir įranga paruošta iš anksto,+ sklandūs perėjimai nuo vieno pamokos etapo prie kito,+ smulkių administracinių ir organizacinių klausimų atskyrimas,– tuščiai iššvaistytas laikas,– prarandamas laikas, iškilus sunkumams dėl techninių priemonių; <p><i>Pastaba. Sąvoka „pamoka“ taip pat apima individualų darbą, darbą poromis ir grupėmis.</i></p>
----	------------------------------	---

Stebėjimo taisyklės

- Stebėti planingai ir sistemingai, numačius stebėjimo objektą, vietą, laiką ir t.t.
- Stebėti reikia kryptingai ir tikslingai.
- Stebėti ir fiksuoti faktus reikia visapusiai.
- Geriausia stebėti natūraliomis sąlygomis.
- Stebėtojas turi būti objektyvus ir aukštos elgesio kultūros.

Pats vertinimo procesas
taip pat gali būti
vertinamas (t.y. atliekamas
metavertinimas)